

Identifikace pamětníka:

Hana M.

Rok 2010: 49 let, matka dvou dcer, jedna vnučka, po revoluci vystudovala práva, pracuje na Katastrálním úřadě v Praze

Rok 1989: 29 let, jedna osmiletá dcera, vystudována střední stavební škola, zaměstnanec diplomatického servisu

Jak vypadal tvůj život v 80. letech? Jak jsi se měla, jak se měla Kát'a?

V 80. letech jsem svým způsobem byla mimo veřejný život. Narodila se mi dcera, takže jsem byla na mateřské. Také jsem se nově přistěhovala do Prahy, spíš jsem se seznamovala s městem a lidmi. Žádného veřejného života jsem se tedy neúčastnila, takže moc nemůžu říct.

Vyprávěla jsi mi o roce '68, o tancích, vojácích, jak si to dobře pamatuješ. Ovlivnilo to tvůj vztah k režimu hodně?

Mně tehdy bylo taky osm, jako Katce v osmdesátém devátém. Právě že mě to ovlivnilo strašně moc. Sice jsme nebyli úplně pohraničí, ale v okolí byla spousta vojenských posádek, kde byly původně čeští vojáci. Ty v roce '68 vystěhovali a najednou to byly ruské posádky. Všude byli ruští vojáci. Měli bunkry a kryty v lesích, protože ty jsou tam hluboké. Nejprve jsme se báli jezdit do jiného města, protože byli všude. Pod okny nám jezdily vojenské kolony, tanky, šel z nich strach. A na druhou stranu, když někdo dezertoval, tak jsme viděli, jak ho rojnicemi hledají, a věděli jsme, že ho zabijí. To bylo hrozný, to na mě samozřejmě hrozně působilo.

Výhody ani nevýhody pro tebe asi z režimu neplynuly, vid'? A co nějaká angažovanost v politice? V Chocni to asi moc nešlo, je to malé město, ale když ses potom přistěhovala do Prahy...

Jediný disident, se kterým jsem se znala, byl Jarda Hutka. Jezdil k nám do Letohradu do školy dělat různé koncerty. Tam to bylo hrozně fajn, takový svobodný. Vy máte filmovou noc, my měli večírky s Jardu Hutkou. Ale jinak povědomí o lidech, kteří by šli proti režimu, jsem neměla. Ani nevím, kde bych je hledala. Neměla jsem přístup do téhle společnosti.

Pojďme přejít rovnou do roku '89. Celý ten blok se bortil postupně. My vlastně byli jeden z těch posledních států, kde to spadlo. Byly tu demonstrace...

Na ty jsem chodila na všechny. Třeba i 21. srpna. Víš proč?

No protože to bylo výročí okupace.

Bezva. Tak to se scházelo na Václaváku. Rozháněli nás policajti, nejhorší byla vodní děla, to stříkali vodu do lidí a rozháněli je, a když jsi utíkala, chytali tě a snažili se tě bouchnout pendrekem. Další datum bylo 28. října, to se taky demonstrovalo. Ještě si vzpomínám, že jsem se nějak neúčastnila Palachova týdne, ale to už vůbec nevím proč.

A měla jsi teda zprávy ze zahraničí, že se to bortí?

Určitě. Všichni přece poslouchali Hlas Ameriky nebo Svobodnou Evropu. My teda poslouchali víc Hlas, protože tam byl Ivan Medek a ten říkal: „Ivan Medek, Hlas Ameriky, Vídeň.“

Jo a ještě se nám občas podařilo nějakým zázračným způsobem, asi nějakými odrazy, chytit polskou televizi. To teda bylo hlavně zrnění. Dnes si neumím představit, že bych se na takovou nekvalitu dívala. Jenom jsi tak pozorovala postavy. Ale to bylo fantastický, v Polsku byla Solidarita, a tak to

vysílání bylo relativně svobodné. A slyšela jsem rozhovor s Bobem Woodwardem a Carlem Bernsteinem. To oni byli u počátku aféry Watergate, kdy potom rezignoval americký prezident Nixon. A to bylo neuvěřitelné. Jak vůbec můžou napsat, co chtějí. A že zjistí, že určitý politik lže a podvádí, a noviny to zveřejní, že není cenzura. No my jsme z toho byli úplně paf, že je něco takového možné.

Pocítovala jsi díky tomuhle určitému atmosféru, že by se věci mohly začít měnit?

Ne. To mě teda vůbec nenapadlo, že se to změní. Žádný očekávání jsem neměla, nejsem vědma.

Ani když k vám přiběhli všichni ti Němci a nechávali tu své trabanty?

Ale já si to vůbec neuměla představit. Jako jak by se to mohlo změnit? Já v tom žila pořád. A teď mi naopak přijde divné, když lidé říkají: „No, to už bylo jasné, že to praskne.“ Teda mně to jasné nebylo.

Jak ses vůbec dozvěděla o pochodu 17. listopadu? To bylo každý rok?

Z Hlasu Ameriky. Já o tom slyšela poprvé.

Když jsi šla s tím pochodem...

Já s ním nešla. Byla jsem samozřejmě s Kačkou, takže jsme přijely na Albertov a šly jsme se projít a podívat se, kolik tam je lidí. A teď už tam byly transparenty „Chceme demokracii“. To mi přišlo úplně fantastické. Nedokázala jsem si představit, co by mohlo následovat. Ale viděla jsem poprvé takovou ohromnou masu lidí v pohybu. Že se nebáli. Vždycky byl ten všudypřítomný podvědomý strach z policie. Prali se a kopali. Jak se chovali k lidem, to bylo něco hrozného. Takže mě to nadchlo a říkala jsem si, že tohle už přece vláda nemůže zatajit, že tady bylo tolik lidí. No, a pak jsem s Kačkou jela domů.

Takže jsi s ním nešla. A kdy jsi zjistila, co se stalo?

Zase ten Hlas Ameriky, v osm hodin večer, a hned jsem jela na Národní třídu. To bylo hrozný. Kačka samozřejmě zůstala doma. To nebylo jako teď, že ty jsi ve svých osmi letech chodila po nocích.

Mně teda rozhodně nebylo osm.

Kačenka už byla každopádně v posteli... Ale tam to bylo jak po válce. Zbytky oblečení, ponuré, hloučky lidí a všichni si špitali, co se stalo, a do toho přijel autobus plný policajtů. Jeden vyběhl ven. Vedle mě stál takový hlouček a on do něj normálně vletěl a jednu holku, drobnou hubenou holku, studentku, osmnáct jí mohlo být, vzal příšerně pendrekem. Zničehonic. Ona tam prostě jenom stála, ani o něm nevěděla. A ten policajt jí strašně zepředu nabral tím pendrekem, že úplně vylítla a letěla vzduchem na chodník. Pak vyběhli ostatní policajti a táhli ho zpátky a ten autobus zase odjel. On byl jeden z těch, kterého pak vypátrali a potrestali. Ale moji známí od policie říkali, že to byl strašně hodný kluk, že ho měli hrozně rádi a že měl nějaký zkrat. Každopádně si to zasloužil. I když tam asi byli lidé, co se chovali mnohem hůř, ale ti byli holt v davu.

A pak už jsme hltali všechny zprávy, i se něco začalo objevovat v televizi. Ale zase jsem měla štěstí, že jak jsem pracovala na té diplomacii, tak naproti nám byla fakulta žurnalistiky. Oni nám nosili letáky a my využili rozhozenosti estbáků a všechno jim to kopírovali a oni to pak chodili vylepovat. Tenkrát totiž nebyly žádné kopírky, všechno se přepisovalo na psacím stroji, no a my měli kopírku. Sice za několika zámků, ale měli. A pro studenty jsme nakopírovali tisíce letáků.

Jaký názor na tyto události převládal v tvém okolí?

V té době to samozřejmě podporovala drtivá většina lidí. A kdo nepodporoval, tak mlčel. Ti, kdo měli za komunistů nějaké posty, se teď o ně dost báli. Určitě v hlavách počítali, komu kde ublížili. Kde a

kdo jim to vrátí. Najednou začali lidi z Občanského fóra vystupovat a stávali se z nich noví politici. Dřív jsi se bála před určitými lidmi mluvit a najednou se báli oni.

Vybavíš si přesně okamžik, kdy jsi uvěřila, že ten komunismus vážně končí?

Naprosto přesně. Když Štěpán v ČKD řekl, že děti nebudou poroučet, a všichni shromáždění dělníci začali rvát: Nejsme malé děti! Nejsme malé děti! Tak to jsem věděla, že je konec. Protože Štěpán byl vlivný komunistický funkcionář, z kterého šel strach, a měl za zády milice a možná i armádu. A když se jemu postavili dělníci z ČKD, tak mi bylo jasné, že je konec.

A ta další shromáždění po pátečních událostech?

No, báli jsme se. Milic se zbraněmi... Vždycky jsem stála blízko nějaké ulice, kterou by se dalo utéct. Hrozně se totiž bojím toho, že by mě mohl ušlapat dav.

Když se podíváš zpátky, připadáš si teď naivní? Jako že jsi třeba od konce komunismu čekala víc, než co se nakonec stalo?

Ne, já byla naivní obráceně. Já nečekala vůbec nic, netušila jsem, co by se mohlo dít. Kdybych nebyla naivní, koupila bych si vilu na Hanspaulce za sto tisíc. Ale vážně mě nenapadlo, že by to mohlo být úžasný. Ale já jsem pořád spokojená, protože to bylo strašný. Budu vždycky dělat všechno pro to, aby se to už nevrátilo.

Máš pocit, že se náš národ vypořádal se svou minulostí správně?

To je hrozně těžký. Jak správně? Co jsme měli dělat, vššet je na lucerny jako v Polsku?

No, mně jen přijde zvláštní, že komunisti jsou nejen v parlamentu, ale zůstaly jim třeba i vysoké posty v justici a státní správě.

Já si myslím, že lustrační zákon je správný. U těch soudců je to etický problém. Nechci to dělat stylem: byl jsi v KSČ, tak vypadni. Umím si totiž představit, že někdo chtěl být právníkem. Chtěl to prostě dělat, takže to neodsuzuju. Ale přeci vždycky kolegové vědí, že ten soudce je třeba hajzl, a v tu chvíli mělo něco takového zafungovat a je pravda, že si nejsem jistá, jestli se to stalo.

Analýza rozhovoru

Myslím si, že svého pamětníka jsme si rozhodně vybrala dobře. Jakmile mamka může říci něco k politice, hned se rozmluví a je pak těžké ji zastavit. K rozhovoru se také postavila dobře a na otázky mi odpovídala ochotně a vždy se snažila to co nejvíc rozvést.

Také rozhodně není na škodu mít k pamětníkovi nějaký vztah. Je pak větší vzájemná důvěra a člověk se případně nestydí nebo necítí nesvůj. Také se nesnaží v očích toho, kdo ho zpovídá, lépe vypadat. V tomto případě mám na mysli, že by se třeba mohl vydávat za většího aktivistu, než skutečně byl, a podobně. To moje mamka nedělala. O všem, co mi v rozhovoru pověděla, si myslím, že je pravda a že si nic nepřidávala. Ostatně proč by to také dělala.

Za zajímavé rozhodně považuji máminy zážitky z roku '68. Doma mi o tom už povídala několikrát, takže zde rozhodně není vše, co by k tomu chtěla říci. Ale už jsem ji radši přerušovala. Přece jen tento rozhovor se neměl primárně týkat okupace. To samé jsem dělala, když narazila na současnou politiku a začala mluvit o věcech, které se sametovou revolucí měly opravdu pramálo společného.

Pro mě to mělo rozhodně přínos v tom, že jsem se vžila i do situace lidí, jejichž příběhy z revoluce se nikde nedočteme. Příběhy normálních lidí, které sice nebyly až tak strašně zajímavé, ale člověk si to potom líp dovede představit. Je to totiž přesně ten příběh, který bych asi prožila i já, kdybych v té době už byla na světě.